

2101002501050042
EXAMINATION FEBRUARY-MARCH 2024
BACHELOR OF ARTS (EXTERNAL) (FIRST YEAR)
SANSKRIT - II - LEVEL 5

॥संस्कृतरूपक, गद्यसाहित्य एवं व्याकरण ॥
॥कृति:-दण्डिकृत दशकुमारचरितम् – उच्छ्वासः षष्ठः एवं
भासकृत उरुभङ्गम् ॥

[Time: As Per Schedule]

[Max. Marks: 100]

Instructions:

1. Fill up strictly the following details on your answer book

a. Name of the Examination : **BACHELOR OF ARTS
(EXTERNAL) (FIRST YEAR)**

b. Name of the Subject : **SANSKRIT - II - LEVEL 5**

॥संस्कृतरूपक, गद्यसाहित्य एवं व्याकरण ॥ ॥कृति:-दण्डिकृत
दशकुमारचरितम् – उच्छ्वासः षष्ठः एवं भासकृत उरुभङ्गम् ॥

c. Subject Code No : **2101002501050042**

2. Sketch neat and labelled diagram wherever necessary.

3. Figures to the right indicate full marks of the question.

4. All questions are compulsory.

Seat No:

--	--	--	--	--	--

Student's Signature

Q.1 अ) टूंकमां जवाब आपो. (गमे ते पांय)

10

A) Answer briefly. (any five)

1) संस्कृत गद्यकवियों अने तेमनी कृतियोंना नाम जणावो.

Name the Sanskrit prose writers and their works.

2) भरतवाक्यम् अटवे शुं ? 'उरुभङ्गम्' नुं भरतवाक्यम् लपो.

What is ' भरतवाक्यम् ' ? write the 'भरतवाक्यम्' of 'उरुभङ्गम्'.

3) "अर्थोपक्षेपक" अटवे शुं ? अर्थोपक्षेपकोना नामो जणावो

What is "अर्थोपक्षेपक" ? Give the names of "अर्थोपक्षेपक" |

4) कवि दंडीना साहित्य शास्त्रना ग्रंथनुं नाम जणावो, तथा दंडी साहित्यमां कछ
विशेषता माटे ज्ञाणीता छे ?

Give the name of Kavi Dandi's work on poetics, for which peculiarity
Kavi Dandi is famous ?

- 5) मित्रगुप्त कन्दुकोत्सवमां कन्दुकावतीने जोधने शुं विचारवा वाग्यो ?
What did Mitragupta think on seeing Kandukavati in Kandukotsav ?
- 6) दंडीना कया त्रय प्रबन्धो मानवामां आवे छे ?
Which three prabandhas are supposed to be written by Dandi?
- 7) 'दशकुमारचरितम्' नो मंगल श्लोक लखो.
write the Mangala Shloka of 'उरुभङ्गम्'

બ) રૂપો ઓળખાવો .

10

B. Identify Grammatical form.

- (1) रामेण (2) अस्माकम् (3) मया (4) मत् (5) हरये

Q.2 અ. અનુવાદ કરો. (ગમે તે બે)

10

A. Translate. (any two)

- (1) एकाग्राङ्गुलि धारितोन्नतमुखो व्यासः स्थितो विस्मितः
दैन्यं याति युधिष्ठिरोऽत्र विदुरो बाष्पाकुलाक्षः स्थितः ।
स्पृष्टं गाण्डिवमर्जुनेन गगनं कृष्णः समुद्वीक्षते
शष्यप्रीततया हलं भ्रमयते रामो रणप्रेक्षकः ॥
- (2) गतं धान्युत्सङ्गे सकलमभिषिक्तं नृपकुलम्
गतः कर्णः स्वर्गं निपतित तनुः शन्तनुसुतः ।
गतं भ्रतृणां मे शतमभिमुखं संयुगमुखे
वयं चैवंभूता गुरुसुत धनुर्मुञ्चतु भवान् ॥
- (3) छलबलदलितोरुः कौरवेन्द्रो न चाहं
शिथिलविफलशस्त्रः सुतपुत्रो न चाहम् ।
इह तु विजयभूमौ द्रष्टुमद्योद्यतास्त्रः
सरभसहमेको द्रोणपुत्रः स्थितोऽस्मि ॥
- (4) यत्कृष्टा करनिग्रहाञ्चितकचा द्यूते तदा द्रौपदी
यद् बालोऽपि हतस्तदा रणमुखे पुत्रोऽभिमन्युः पुनः ।
अक्षव्याजजिता वनं वनमृगैर्यत् पाण्डवाः संश्रिताः
नन्वल्पं मयि तैः कृतं विमृश भो दर्पाहृतैः दीक्षितैः ॥

ब. ससंदर्भ समझवो. (गमे ते ब्ने)

10

B. Explain reference to the context (any two)

- (१) गच्छ पुत्र, एवं वृकोदरं ब्रूहि ।
- (२) ----- विनाभिषेकं राजात्वं विप्रोक्तैवचनैर्भव ।
- (३) ----- वयं चैवंभूता गुरुसुतधनुर्मञ्चतु भवान् ।
- (४) ----- देयं पाण्डुसुतैस्त्वया मम समं नामावसाने जलम्

Q.3 अ. अनुवाद करो. (गमे ते ब्ने)

10

A. Translate. (any two)

- (१) सः अपि आचक्षे - देव, सोऽहमपि सुहृत्साधारणभ्रमण कारणः सुहृषु दामलिप्ताह्वयस्य नगरस्य बाह्योद्याने महान्तमुत्सवसमाजमालोक्यम् । तत्र क्वचिद् अतिमुक्तलतामण्डपे कमपि वीणावादेनात्मानमुत्कण्ठितं युवानमद्राक्षम् । अप्राक्षं च "भद्र को नामायमुत्सवः किमर्थं वा समारब्धः केन वा निमित्तेन उत्सवमनाद्रत्य एकान्ते भवानुत्कण्ठित इव परिवादिनीद्वितीयस्तिष्ठति ? इति । " सः अभ्यधत्त - सौम्य, सुहृत्पति तुङ्गधन्वा अनपत्यः ।
- (२) निर्भयेन च मया सोऽभ्यधीयत । 'सौम्य सोऽहमस्मि द्विजन्मा शत्रुहस्तादर्णवम्, अर्णवाद्यवननावम्, यवननावाश्चित्रग्रावाणमेनं पर्वतप्रवरं आगता यद्रच्छयास्मिन्सरसि विश्रान्तः । भद्रं तव 'इति । सोऽब्रूत् । 'न चेद् ब्रवीषि प्रश्नान्श्रामि त्वाम् ' इति । मयोक्तम् - 'पृच्छा तावद् भवतु ' इति । अथावयोः एकया आर्यया आसीत्संलापः ।
किं क्रूरं स्त्री हृदयं, किं गृहिणः प्रियहिताय दारगुणाः ।
कः कामः सङ्कल्पः, किं दुष्कर साधनं प्रज्ञा । ।
- (३) अभिहत्य भूतलाकाशयोरपि क्रीडान्तराणि दर्शनीयान्यनेकेनैवाकेनैव कन्दुकेनादर्शयत् । चन्द्रसेनादिभिश्च प्रियसखीभिः सह विहत्य विहत्यान्ते । चाभिवन्द्य देवीं मनसा मे सानुरागेणैव परिजनेन चानुगम्यमाना कुवलयसरमिव कुसुमशरस्य मय्यपाङ्गं समर्पयन्ती, सापदेशम् असकृदावर्त्यमान वदनचन्द्रमण्डलतया स्वहृदयमिव मत्समीपे प्रेरितं प्रतिनिवृत्तं नवेत्यालोकयन्ती, सह सखीभिः कुमारीपुरमगमत् ।

(४) अस्ति त्रिगर्तो नाम जनपदः । तत्रासन्नृहिणस्त्रयः स्फीतसारधनाः सोदर्याः धनक-
धान्यक धन्यकाख्याः । तेषु जीवत्सु न ववर्ष वर्षाणि द्वादश दशशताक्षः, क्षीणसारं
सस्यम् औषध्याः वन्ध्याः न फलवन्तो वनस्पतयः क्लीबा मेघाः, क्षीणस्त्रोतसः
स्रवन्त्यः, पङ्कः शेषाणि पल्वलानि, विरलीभूतं कन्दमूलफलम्, अवहीनाः कथाः ।
गलिताः कल्याणोत्सवक्रियाः, बहूलिभूतानि तस्करकूलानि, अन्योन्यमभक्षयन्
प्रजाः, शून्यीभूतानि नगरग्रामखर्वटपुट भेदनादीनि ।

५. असंदर्भ समभवो. (गमे ते जे)

10

B. Explain reference to the context. (any two)

- (१) अहं च दैवात्तवैव जीवितेशस्य हस्ते पतिता ।
- (२) तद् ब्रवीमि कामो नाम सङ्कल्पः ।
- (३) एष हि देवता समादिष्टो विधिः ।
- (४) तद् ब्रवीमि स्त्री हृदयं क्रूरम् ।

Q.4 "उरुभङ्गम्" रूपकनो कथासार तभारा शब्दोभां सभो.

20

Summarise the content of " उरुभङ्गम् " in your own words.

अथवा

OR

कथा षने आख्यायिकाना लक्षणो जशावी "दशकुमारचरितम्" साहित्य स्वरूप
स्पष्ट करो.

20

Narrate the charecteristics of कथा and आख्यायिका and describe the literary form
of 'दशकुमारचरितम्' ।

Q.5 विवेचनात्मक नोध सभो . (गमे ते जे)

20

Write critical notes. (any two)

१. षष्ठोच्छ्वासस्य स्त्रीपात्राणि ।
२. गोमिनीवृत्तान्तः ।
३. उरुभङ्गस्य विष्कम्भकः ।
४. उरुभङ्गस्य साहित्यस्वरूपम् ।

*****